

Výňatek z doporučeného postupu č. 1/2012 k realizaci činností sociální práce na obecních úřadech typu II., typu III., újezdních a krajských úřadech

I. Sociální práce na úrovni krajského úřadu

Krajský úřad vykonává v přenesené působnosti činnosti na úseku sociální práce na svém území, v praxi jde zejména o tyto činnosti:

a) v rámci území činí kroky ke sjednocení způsobu uplatňování známých metod sociální práce na svém území. Za tím účelem provádí analýzu a vyhodnocení míry implementace jak úrovně metod sociální práce, tak rozsahu, zaměření a účinnosti poradenství;

b) v rámci metodické, kontrolní a případně supervizní činnosti zajišťuje procesy koordinace postupu sociálních pracovníků na svém území a také činností směřujících k zamezení vzniku syndromu vyhoření sociálních pracovníků;

c) poskytuje sociálním pracovníkům obecních úřadů odbornou metodickou pomoc a vedení s cílem koordinace a vzájemného přizpůsobování a systémové pomoci osobám včetně koordinace vzájemných předností jednotlivých systémů sociální ochrany obyvatelstva;

d) řídí a kontroluje výkon státní správy v přenesené působnosti na úseku sociální práce;

e) koordinuje poskytování sociální práce osobám, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby, přitom spolupracuje s obecními úřady, včetně spolupráce s intervenčními centry;

f) formou sociální práce podporuje realizaci státního integračního programu v oblasti zajištění bydlení formou jednorázových nabídek bydlení azylantům z prostředků státu a spolupracuje v oblasti integrace cizinců;

g) koordinuje činnosti sociální práce vedoucí k plnění úkolů státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti;

h) analyzuje pracovní náplně a pracovní pozice pracovníků sociálních odborů obecních úřadů popř. doporučuje úpravu počtu pracovníků vykonávajících agendu sociální práce tak, aby byla plně zajištěna funkčnost sociálních odborů;

ch) v rámci řešení nepříznivé sociální situace spolupracuje s koordinátorem pro romské záležitosti;

i) zajišťuje poskytnutí sociálních služeb v případě, kdy poskytovatel sociálních služeb ukončil poskytování sociálních služeb z důvodu zrušení jeho registrace, pozbytí její platnosti, popřípadě z jiného důvodu, a osoby, kterým tento poskytovatel dosud poskytoval sociální služby, se nacházejí v bezprostředním ohrožení jejich práv a zájmů a nejsou schopny samy si zajistit pokračující poskytování sociálních služeb;

j) na svém území realizuje činnosti sociální práce vedoucí k sociálnímu začleňování osob;

k) koordinuje sociální poradenství a dozor úrovně jeho poskytování sociálními pracovníky obecních úřadů na svém území ve všech oblastech sociální ochrany obyvatelstva (dávky a právní instituty), a to na úseku

- sociálního zabezpečení (dávkových pojistných i nepojistných systémů a systémů poskytované věcné péče),
- pracovního práva a zaměstnanosti (včetně insolvence zaměstnavatele),
- rodinného práva resp. občanskoprávních možnosti řešení tíživé nebo složité sociální situace osob,
- předávání informací z oblasti pomoci klientům při vedení správního řízení, občanskoprávního řízení, exekučních řízení apod.,
- preventivních činností v oblasti zejména finanční gramotnosti,
- pomoci při naplňování bytové politiky a sledování její úrovně jako dosažení jedné ze základních životních potřeb osob,
- problematiky poradenství pro cizince, nejen pro občany EU (resp. EHP a Švýcarska), ale i otázky osob z třetích zemí a řešení jejich podpory,
- sociálního zabezpečení a sociálních výhod na území kraje ve vztahu k realizaci volného pohybu osob EU (EHP a Švýcarska) a podpory migrace obyvatelstva za prací, včetně koordinace dávkových systémů a zajištění orientace v nich pro sociální pracovníky obecních úřadů,
- realizace mezinárodních úmluv v nejširším spektru (mezinárodní smlouvy – bilaterální, multilaterální);

l) koordinuje a metodicky vede provádění úkonů šetření životní situace občanů obce pro různé účely (tj. pro osoby zletilé i nezletilé) při respektování Etického kodexu sociálního pracovníka České republiky obsahujícího základní principy chování sociálního pracovníka ke klientovi;

m) koordinuje a kontroluje zabezpečení potřeb u osob v terénu (šetření životní situace klienta a depistáž) s využitím metod sociální práce vedoucích k prevenci sociálního vyloučení, tj. dle Bílé a Zelené knihy sociální politiky v rámci EU;

n) provádí depistáž, resp. sumarizaci údajů obecních úřadů za účelem tvorby koncepcí na úrovni regionu zaměřenou na formy zajištění sociální pomoci v rámci regionu ve vztahu k sociálním programům státu včetně dosahování souladu s národními plány v sociální oblasti zaměřenými na různé cílové skupiny osob;

o) vytváří podmínky pro koordinaci a vzájemné doplnění činností v připravovaných právních úpravách;

p) v rámci koordinace poskytování sociálních služeb vytváří „sítě“ sociálních služeb pro všechny cílové skupiny, jejímž prostřednictvím zajišťuje vyvážené rozložení sociálních služeb, jak co se týče územní dostupnosti, tak i souladu s potřebami uživatelů sociálních služeb.

V případě volby polyvalentního přístupu k sociální práci ze strany obecního úřadu (tj. koordinace metod sociální práce prostřednictvím NNO a dalších systémů) je pak koordinace, odborná a metodická podpora ze strany krajského úřadu zaměřena i na spolupráci (síťování) s jinými partnerskými systémy (NNO, OSPOD, atd.) reflektující na sociální problémy/události, kterými se zabývají obce.

Podle zákona o sociálních službách, pak při koordinaci poskytování sociálních služeb existuje jednoznačná vazba mezi touto činností, činnostmi sociální práce a střednědobým plánováním rozvoje sociálních služeb. Už v procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb dochází ke zjištění toho, které sociální služby jsou z pohledu zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb potřebné a jaké zdroje jsou pro jejich zabezpečení k dispozici. Samotný střednědobý plán rozvoje sociálních služeb (který kraj zpracovává podle § 95, písm. d) je (po schválení zastupitelstvem kraje) vyjádřením toho, jaké sociální služby kraj plánuje podporovat a jak hodlá zajistit dostupnost poskytování sociálních služeb na svém území (podle § 95, písm. g). Koordinace poskytování sociálních služeb jako vytváření sítě sociálních služeb v území tedy musí jít ruku v ruce se střednědobým plánováním rozvoje sociálních služeb.

Co se týče personálního zajištění koordinace poskytování sociálních služeb v rámci krajského úřadu, nejbližší k této činnosti má přirozeně zaměstnanec krajského úřadu, který se zabývá střednědobým plánováním rozvoje sociálních služeb, i když lze danou činnost zabezpečit i jinak.

Je rovněž žádoucí, aby při vytváření „sítí“ sociálních služeb a koordinaci poskytování sociálních služeb jednotlivé kraje a krajské úřady mezi sebou spolupracovaly a řešily přesahy poskytování sociálních služeb, kdy je například určitá služba fyzicky poskytována na území jednoho kraje, ale i pro klienty jiných krajů (kupříkladu terapeutická komunita), popřípadě poskytovatel je registrován v jednom kraji, ale služby poskytuje také v ostatních krajích. Cílem spolupráce je, aby nevznikaly jednotlivé izolované krajské sítě sociálních služeb a sociální služby byly poskytovány podle reálných možností. Analogicky je vhodné řešit i koordinaci činností sociální práce.

Zaměstnanci kraje zařazení do krajského úřadu jako sociální pracovníci jsou v souvislosti s výkonem činností sociální práce povinni vést Standardizovaný záznam sociálního pracovníka, který je součástí JIS. Součástí tohoto „Záznamu“ by měl být i záznam o dohodě (ústní, písemné) o spolupráci v rámci agendy sociální práce, dále cíle spolupráce (individuální plán) a záznam o případové konferenci, popř. další významné skutečnosti.

Sociální pracovníci, kromě agend vyplývajících pro ně z působnosti krajského úřadu v sociální oblasti, dále zajišťují v rámci realizace výkonu sociální práce

- základní i odborné sociální poradenství v souladu s § 93 zákona o sociálních službách,
- přehled o potřebách obyvatelstva v oblasti poskytování sociálních i navazujících služeb včetně informačního systému o možnostech jejich využívání a dostupnosti,
- zpracování přehledů a plánů rozvoje o sítích pomáhajících systémů (sociální služby, zdravotnické služby, OSPOD aj.) a jejich koordinaci,
- spolupráci s MPSV, obecními úřady, jinými krajskými úřady a dalšími subjekty při předávání informací o realizaci metod sociální práce,
- podporu a usměrňování vyjednávání o vzájemné spolupráci obecních úřadů v rámci agend metod sociální práce (např. spolupráce sociálních pracovníků z obecních úřadů s pracovníky sociálně právní ochrany dětí),
- realizaci výkonu sociální práce při řešení případů, které přesahují hranice správních obvodů krajských úřadů,
- konání pravidelných kazuistických seminářů s obecními úřady (doporučuje se 1x měsíčně).

II. Sociální práce na úrovni obecního úřadu

Zabezpečuje agendu sociální práce v přenesené působnosti obecního úřadu.

1. Při výkonu své činnosti se řídí předpisy v oblasti sociální práce obecního úřadu a vnitřními předpisy úřadu.
2. Vytváří koncepční materiály (metodické a analytické) pro sociální práci obecního úřadu a sociální či související služby.
3. Spolupracuje s jinými státními, samosprávnými či neziskovými institucemi.
4. Podílí se na propagaci a seznamování občanů s nabídkou obecního úřadu v agendě sociální práce.
5. Pomocí depistáže vyhledává a navazuje kontakt s potencionálním klientem v jejich přirozeném prostředí.
6. Provádí sociální šetření v rámci výkonu agendy sociální práce obecního úřadu
7. Provádí posouzení životní situace klienta.
8. Provádí přímou sociální práci s klientem zaměřenou na změnu klienta.
9. Provádí zplnomocnění klientů, aby dokázali sami ovlivňovat své sociální prostředí a měnit podmínky svých životů.
10. Provádí sociální práci zaměřenou na změnu sociálního prostředí „obce a klienta“.
11. Spolupracuje s navazujícími organizacemi při řešení životní situace klienta.
12. Spoluvytváří a koordinuje preventivní aktivity, jejichž cílem je předcházet vzniku nepříznivých životních situací klientů.
13. Pomáhá klientovi s formulací zakázky, provází klienta tvorbou, realizací a vyhodnocením individuálního plánu.
14. Monitoruje a spolupracuje se subjekty, které navazují na vlastní výkon svojí pracovní činností, za účelem koordinace jejich aktivit ve prospěch klienta (budování neformální a formální sítě).
15. Realizuje metody sociální práce vůči klientovi podle potřeby řešení sociálního problému.

16. Zpracovává Standardizovaný záznam sociálního pracovníka a další dokumentaci.
17. Vede podklady a zpracovává údaje pro souhrnné statistiky a další dokumentaci.
18. Poskytuje základní i odborné sociální poradenství.
19. Vzdělává se ve svém oboru.
20. Dodržuje ustanovení zákona o ochraně osobních údajů, interní předpisy, pokyny a všechna další opatření, která byla přijata z důvodu zajištění ochrany osobních údajů.
21. Dodržuje etické zásady sociálního pracovníka.
22. Nakládá s osobními údaji, k nimž má z důvodu své pracovní činnosti přístup a to takovým způsobem, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu jiných osob k těmto údajům, k jejich zneužití, zničení či ztrátě, neoprávněnému zpracování, poskytování jiným osobám nebo použití k jinému účelu než k jakému je oprávněn je používat v souvislosti s výkonem svojí pracovní činnosti.
23. Zachovává mlčenlivost o všech osobních (důvěrných) údajích.

Působnost obecního úřadu typu III v oblasti sociální práce vedoucí k řešení nepříznivé sociální situace a k sociálnímu začleňování je upravena zákonem o sociálních službách. Zákonem o hmotné nouzi je upraveno řešení životní situace formou sociální práce u osob nacházejících se v hmotné nouzi obecním úřadem obce typu II. a újezdním úřadem.

Sociální práce na obecních úřadech podle výše zmíněných právních předpisů nepodléhá správnímu řízení (nelze zaměnit se zaměstnanci OSPOD). V procesu realizace sociální práce na obecních úřadech se tak nevydává žádné správní rozhodnutí, v dalších činnostech je postupováno v souladu s principy správního řádu (např. v rámci řešení stížností, nečinnosti, mlčenlivosti a dalších institutů). Doporučuje se, aby sociální pracovník svoji činnost vykonával převážně v přirozeném prostředí klientely (ne ambulantně).